

www.ketab.ir

کردستان در عصر مشروطه

از آشوب تا تحرک اجتماعی

اسماعیل احمدی

عنوان و نام پدیدآور: کردستان در عصر مشروطه : از
آشوب تا تحرک اجتماعی / اسماعیل احمدی •
مشخصات نشر: سقز: گوتار، ۱۳۹۹ • شابک:
978-622-6368-72-8 • ایران -- تاریخ -- انقلاب
مشروطه، ۱۳۲۴ - ۱۳۲۷ ق. -- کردستان • شناسه افزوده:
دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج. مرکز کردستان -
شناسی • رده‌بندی کنگره: DSR۱۴۰۵ •
رده‌بندی دی‌ویی: ۹۵۵/۰۷۵۰۷۲۷ •
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا •
کتابخانه‌ی ملی ایران: ۷۴۲۳۸۴۶

www.ketab.ir

کردستان: سقز، پاساژ ماد، طبقه ۳، واحد ۳۶
<https://t.me/gotar> ۳۰ ۲۷۰ ۳۶۲ ۸۷ - ۰۰۹۸

کردستان در عصر مشروطه

از آشوب تا تحرک اجتماعی

اسماعیل احمدی

چاپ اول ۱۴۰۰ • تیراژ ۱۰۰۰ • چاپخانه: گوتار سقز

شابک ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۶۸-۷۲۸-۸ isbn: 978-622-6368-72-8

صفحه‌آرایی: آوات حکیم‌زاده • طراحی جلد: حیدر شجعی

از سری کتاب‌های مرکز تحقیقات کردستان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج
سنندج - خیابان فلسطین - کد پستی ۶۶۱۶۷۹۷۱۸۱
تلفن: ۰۳۲۲۸۲۶۰۳ - ۰۳۲۲۳۵۸۱۱ (۰۸۷)

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	پیشگفتار
۱۷	فصل اول: مبانی نظری و تاریخی
۱۹	معنا و مفهوم انقلاب در بستر تاریخ
۲۶	حکومت قانون
۲۷	توماس هابز
۲۸	جان لاک
۳۱	مشروطیت معنا و مفهوم
۳۲	نخبگان
۳۳	سلطنت
۳۴	استبداد
۳۵	فقر فرهنگی
۳۷	ایرانیان و فرآیند مدرن شدن
۴۲	آغاز تحولات در ایران
۵۴	سیر شکل‌گیری و ریشه‌های نهضت مشروطه در ایران
۵۴	جرقه‌های نهضت
۵۵	پیروزی نهضت و صدور فرمان مشروطیت
۵۶	تدوین قانون اساسی
۵۷	سرانجام نهضت مشروطه
۵۷	کردستان؛ تاریخ و جغرافیا
۵۸	موقعیت استان کردستان
۵۸	نژاد کردان
۶۰	کردستان در سال‌های قبل از مشروطه
۶۵	فصل دوم: مشروطیت در کردستان
۶۷	گردها چه زمانی با مشروطیت آشنا شدند؟
۶۸	بیان نامه افتتاحیه انجمن صداقت
۷۸	لایحه

۸۹.....	تلگراف علما نجف مبنی بر اعلام عزا
۹۱.....	اولین محکمه در کردستان و عملکرد هیات ترقی
۹۲.....	دوران حکومت امیر نظام و تشدید نا امنی
۱۰۳.....	سالارالدوله و کردستان
۱۰۶.....	نامه تهدید آمیز سالارالدوله به رجال و مسئولین همدان بعد از تصرف کردستان
۱۰۹.....	کردستان در دوران سردار محیی
۱۱۱.....	عریضه شدیدالحن امام جمعه کردستان علیه سردار محی
۱۱۷.....	کردستان عرصه تاخت وتاز دول اشغالگر
۱۲۱.....	فصل سوم: مشروطیت و کردها؛ عدم استقبال و پیامدها
۱۲۳.....	الف؛ عدم استقبال کردها از مشروطیت
۱۲۳.....	بی اطلاعی کردها از مشروطه
۱۲۶.....	چرایی عدم استقبال کردها از مشروطه
۱۳۴.....	ب؛ پیامدهای مشروطیت در کردستان
۱۳۶.....	۱. پیامدهای کوتاه مدت
۱۴۰.....	۲. پیامدهای بلند مدت
۱۴۰.....	گسترش فعالیت‌های مدنی، عضویت در احزاب و نهادهای نوپا
۱۴۱.....	نظارت افکار عمومی و تعدیل اقتدارگرایی حکام
۱۴۳.....	کلام آخر
۱۴۵.....	فهرست منابع

مقدمه:

میل به دانستن پیرامون گذشته، یکی از مختصات انسان مدرن است. بنابراین تمام توش و توان خود را به کار گرفته است تا از آن آگاهی یابد. فهم گذشته برای بازخوانی امروز آن قدر مهم است که مکاتبی در فلسفه، جامعه شناسی و تاریخ خلق شده اند که راه آینده ملت ها را در واکاوی اندیشه های گذشتگان می جویند. این میل و اشتیاق در ملت هایی که از تاریخ و گذشته ی طولانی برخوردار باشند، نمود بیشتری دارد، زیرا امکان برداشت های گوناگون، بیشتر جلوه گیری می کند. در این میان تحولات سیاسی اجتماعی به دلیل ارتباط مستقیم با زیست فعلی و قدری از اهمیت بیشتری برخوردار است.

کردان هم از این قاعده مستثنی نیستند و علاقه مند هستند اکنون که به یمن این عصر، توان فهم چیستی گذشته فراهم آمده، خود مستقیم آن را فهم کنند. در این میان علاوه برای تمناهای هویت خواهانه، چالشی به نام شرق شناسی، سایه ای سترگ بر فهم چگونگی زیست کردی افکنده است که ضرورت گذشته پژوهی را دو چندان کرده است.

نمی توانم از این نکته بگذرم که در این سال ها، آثار پژوهشی در خوری، در حوزه تاریخ کردی تولید شده است که در بازشناسی و تبیین ریشه های تاریخی و نژادی کردان مفید است، اما این آثار اکثراً، به روایتگری تاریخ می پردازند و کمتر نگرشی تحلیلی را در خود جای داده اند؛ این درحالی است که نگارنده براین رای است، امروز بازخوانی تاریخ، زمانی می تواند مفید باشد که همراه نقد و تحلیل چرایی تحولات باشد. تأسف دیگر این است تاریخ معاصر کردستان هم از جمله حوزه های است که مغفول مانده و به نسبت کمترین پژوهش ها را به خود اختصاص داده است.

این بررسی، ضمن احترام به تمام تلاشگران حوزه اندیشه که تلاش کرده اند قدری از چهره زنگار گرفته کردستان عزیز را از دل تاریخ بزدايند، با بهره گیری از تولیدات این

اندیشه وران و سایر منابع نو تلاش دارد، خود به عنوان عضو کوچکی از جامعه کردی مقطعی از تاریخ این سرزمین را روایت و تحلیل کند.

سلطنت قاجار، به دلیل ایستادن در عصری که دروازه ورود ایرانیان به دوران تجدد است، می تواند اهمیت ویژه ای داشته باشد، مهم بودن مطالعه تحولات این دوران، به آن دلیل است که بخشی از آنچه که ما در این سال ها در جامعه با آنها مواجه ایم، دارای سوابق تاریخی ای هستند که ریشه در دوران قاجار دارد، اما با تأسف فراوان باید بگوییم: فقدان حداقلی از بروکراسی در عصر قاجار امکان ثبت و ضبط اسناد را با چالش مواجه کرده است و به شدت با کمبود مدارک مواجه ایم، این مسأله در نقاط پیرامونی، مثل کردستان مشکلات دو چندان را خلق کرده است.

در پایان این مقدمه کوتاه لازم است که از دوست فاضل و اندیشمندم جناب دکتر ورزنده ریاست محترم کردستان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج که در ترغیب نگارنده بسیار نقش کلیدی داشتند، سپاس گذاری کنم. همچنین از همفکری و اظهار نظر دوستان ارجمند جنابان دکتر جلیل سحابی و دکتر سید محمد شیخ احمدی که در پربار شدن این پروژه موثر بوده اند تشکر می کنم از دوست گرانقدرم جناب راشدنسب در کتابخانه مرکز کردستان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی که در تهیه منابع کمک کار بنده بود. از دوست ارجمند جناب دکتر جمال احمدی که ویراستاری ادبی را بر عهده داشتند از دوست گرامی جناب کاک رضا شجیعی در نشر گوتار و همکاران پر تلاش ایشان نهایت قدردانی را دارم.

بدون شک این سیاه مشق عاری از ایراد نیست نگارنده خود را همواره نیازمند نقد و موشکافی اهل تحقیق می داند.

اسماعیل احمدی

سنندج - آبان ماه ۱۳۹۹/ش